

Doris

Nr 13 2008

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

Solglittrande majdagar i Blekinge.

Välkommen till ett nytt nummer av Doris!

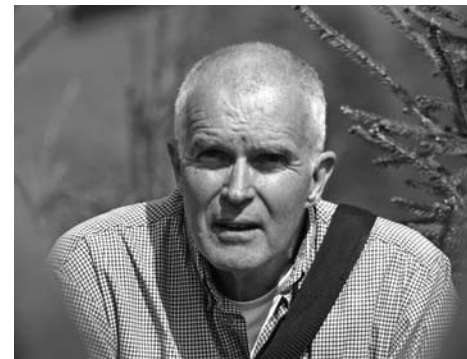
Doris nummer 13 kommer med ny redaktör. Om detta ska inte meras än att jag är hedrad över uppgiften, att det är alldeles omöjligt att axla Bertil Palmqvists fallna mantel och att min ambition är att göra Doris till en läsvärd skrift även i fortsättningen. Några korta ord om innehållet:

- Bertil Palmqvist in memoriam.
Åke Widfeldt hyllar en begåvad Martinsonvän. Sidan 3.
- Kort om majdagarna. Notiser från årshögtiden 2-4 maj 2008. Sidan 5.
- En värmekälla i en kall värld. Carl Magnus von Seth om Harry Martinson, från Majdagarna 2008. Del 1 (den andra och avslutande delen kommer i nästa nummer av Doris). Sidan 8.
- Martinson på japanska. Noriko Thunman om en ny översättning av Aniara, den första fullständiga på ett språk som talas av 130 miljoner människor. Sidan 15.
- Inbjudan till Näselfrossa i Olofström juni 2009. Sidan 16.
- Bokanmälningar: Jordens och själens överlevnad. samt Efter femtio år: Aniara 1956-2006. Paulina Helgeson om två nya böcker med Martinsonanknytning. Sidan 17.
- Alltidhult genom sekler. Martinsons hembygd levandegjord i text och bild. Sidan 19.
- En lov kring ängen. Rapport från sommarkurs i Martinsonland.
- Agne Lindberg. Sidan 20.
- Inbjudan till Klockrike. 2009 års Majdagar har förlagts till Klockrike.
- Vi får komma dit Bolle aldrig hann! Sidan 23.
- Harry Martinson och granen. Sidan 24.
- Karin Boye Sällskapet 25 år. Rune Liljenrud Sidan 26.
- Martinsonskylt i Stockholm. Sidan 29.
- Martinsonsällskapets styrelse Sidan 31.

Omslagsbild: Harriet och Eva Martinson i samspråk med Jämshögs författarmuseums föreståndare Bengt Bejmar i samband med Majdagarnas utflykt till Gyön i Blekinges skärgård.

*God läsning!
Ingemar Lönnbom
redaktör, Doris*

Bertil Palmqvist In Memoriam

Bertil Palmqvist, fd ordförande i Harry Martinson-sällskapet och kulturchef på tidningen Arbetet, har avlidit i en ålder av 69 år. Närmast sörjande är hustrun Eva och barnen Ulrika och Joakim med familjer.

Harry Martinson-sällskapet har sorg. Den 2 april 2008 avled vår förre ordförande Bertil Palmqvist efter en tids sjukdom. Han lämnar efter sig ett stort tomrum – inte minst som redaktör för medlemstidskriften Doris.

Efter licentiatexamen i litteraturhistoria vid Lunds universitet 1969 arbetade Palmqvist som redaktör på Bibliotekstjänst och anställdes på tidningen Arbetets kulturredaktion 1976 där han senare blev chef. Han var en omtyckt och erkänt kunnig kulturjournalist som också hann skriva flera böcker. Särskilt intresserade han sig för den svenska arbetarlitteraturen och blev god vän med Ivar Lo-Johansson – en vänskap som resulterade i två böcker: *Om Ivar Lo-Johansson (1974)* och *Samtal med Ivar Lo-Johansson (1985)*.

Bertil Palmqvist ingick i många år i den svenska juryn för Nordiska rådets litteraturpris liksom juryn för Svensk Biblioteksförningens Aniarapris. Namnet Aniara leder oss över till Bertils djupa intresse för just Harry Martinsons författarskap.

Bertil tillhörde Martinsonsällskapets styrelse i 15 år och hans gedigna kunnande som litteraturvetare och journalist har varit en stor tillgång för vårt arbete att sprida kunskap om Harry Martinsons litterära gärning.

På 90-talet arbetade han bl a med utgivning av Sällskapets böcker och var även medlem av juryn för det som då kallades ”Stora Harry Martinson-priset”.

År 2002 valdes Bertil Palmqvist till ordförande för Harry Martinson-sällskapet. Detta innebar att Bertil fick ansvaret för en mycket aktiv

period med jubileumsåret 2004 som höjdpunkt – ett år då Harry Martinsons diktning fick uppleva en verklig renässans både i Sverige och utomlands.

Även sedan Bertil avgick som ordförande 2006 har han fortsatt sitt engagerade arbete i Martinsonsällskapets tjänst. Under honom har Doris utvecklats till en alltmer uppskattad tidskrift. In i det sista arbetade han med Doris nr 12/2008, som nådde oss läsare samma dag som han avled.

I detta tidskriftsnummer berättar Bertil Palmqvist om det stora Martinson-projekt som skulle bli hans sista och som han, trots sjukdom, satsade all sin energi och entusiasm på. Jag tänker på det nya Harry Martinson-pris, som Olofströms kommun i samarbete med Harry Martinson-sällskapet delar ut vartannat år med början 2008. Medlem i den första juryn och idékläckare till utformningen av detta pris har varit Bertil Palmqvist. Det var med stor sorg som vi tvingades konstatera att Bertil inte kunde vara med oss i Jämshög den 3 maj, då Jan Eliasson tilldelades det nya Harry Martinson-priset.

Åke Widfeldt
Ordförande i Harry Martinson-sällskapet

Kort om Majdagarna 2008

Majdagarna, Harry Martinson-sällskapets årshögtid, gynnades av vackert försommarväder. Många samlades till Jämshög redan på fredagskvällen den 2 maj i en lekfull och uppsluppen stämning. Harry Martinsons nyligen återfunna herrcykel stod i centrum för uppmärksamheten. Harriet och Eva Martinson berättade om sin far, hans motstånd mot bilismen och om sitt eget förhållande till cykeln som fortskaffningsmedel. Cykeldikter av allehanda slag framfördes under kvällen som leddes av Åke Widfeldt och Johnny Karlsson.

En bruten bokgren

På lördagen var det dags för föreläsningar av skiftande slag och årsmötesförhandlingar. En nyss utsprungna bokgren, med sin närmast självlysande grönska fick hedra sällskapets bortgångne ordförande Bertil Palmqvist. I dess hägn genomfördes ett omväxlande program med utdelningen av det nya Harry Martinsonpriset till Jan Eliasson som en första höjdpunkt.

Rörd diplomat

Sällskapets ordförande Åke Widfeldt och kommunalrådet i Olofström Margaretha Olsson förrättade utdelningen. Det var en påtagligt rörd och tacksam Jan Eliasson, diplomat och före detta utrikesminister, som

Jan Eliasson

tackade för priset med ett engagerat och välformulerat tal med många bevis på uppskattning för Harry Martinsons verk och idévärld.

Årsmöte med hedersmedlemmar

Årsmötesklubban svingades av förra styrelsemedlemmen och landshövdingen i Blekinge Camilla Odhnoff. Hon blev i sin tur hyllad och överraskad med utmärkelsen som hedersmedlem, en ära hon delade med Ulf Redmo, mångårig styrelseledamot och numera verksam i valberedningen.

Välmatad fortsättning

Göran Bäckstrand, Stockholm, berättade om aktuella översättningar av Harry Martinsons texter till olika språk. Efter lunch berättade författaren och radiomannen Carl Magnus von Seth om möten med Harry Martinson. Läs första delen av hans föredrag på annan plats i detta nummer av Doris.

Många skratt blev det när professorn Bo W Svensson berättade under rubriken *”Trästens bästa topp” – om Harry och talträstens sång*. Den lärde zoökologen berättade om hur Harry Martinsons teorier kring fågelsång hade inspirerat honom till praktisk forskning.

Martin Söderström och Harry Granqvist

Harry och Martin

Varför ska vi läsa Harry Martinson i dag? Var rubriken för ett samtal med gymnasieeleverna Martin Söderström och Harry Granqvist som har valt Martinsonmotiv för några av sina uppsatser: *”Men det finns inget skydd mot människan”* och *”Varför då detta blinda och mångfarna*

basardspel med milen och benen?”. Ungdomarna presenterades av Rune Liljenrud och samtalade sedan med Paulina Helgeson och Marianne Westholm. Martin och Harry visade prov på stor insikt och stort engagemang.

Söndagsresa till Gyön

Karlshamnsbon Leif Olsson guidade på en båtfärd genom Karlshamns skärgård till Gyön och Svalemålaviken där familjen Martinson semestrade på 50-talet. Harry Martinson träffade där båtbyggaren Karl Albin Strömberg som byggde båtmodeller som väckte Martinsons stora beundran. Det blev en härlig resa genom ett paradisiskt landskap där Leif Olsson imponerade så på den överrumplade besättningen att han på stående fot fick erbjudande om fortsatt engagemang som skärgårdsguide!

Rune Andersson

Avslutning i naturreservat

Efter landstigning besöktes Eriksbergs Vilt- och Naturpark där medlemmen i sällskapet Rune Andersson (känd som tidigare ledare för Trelleborgskoncernen) hälsade välkommen. Rune Andersson äger numera Eriksberg och han tog sig god tid att samtala med sällskapets medlemmar och berättade om hur han själv är släkt med Harry Martinson. Han bjöd dessutom på lunch, synnerligen gästfritt.

Ingemar Lönnbom

En värmekälla i en kall värld

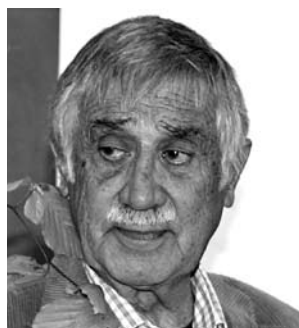
Carl Magnus von Seth om sina möten med Harry Martinson.

En grå vinterdag 1964 hade jag ringt upp och frågat Harry Martinson om jag fick göra ett besök vid sjön Sillen. Jo, det gick bra. Han satt och skrev vid sitt stora skrivbord, det låg papper utspridda över hela bordet. Han förklarade själv, utan att jag frågade vad han arbetade med, att han skrev på en sommardikt. Nu på vintern? Ja, han brukade göra det. Han skrev helst om svensk sommar på vintern och vinterdikter på sommaren. Han ville ha en distans till sitt motiv? Han ville se från ett oväntat håll som ett barn gör? Ja, kanske det. Han hade faktiskt skrivit många dikter och en del prosa efter den förra diktsamlingen som han kallat "Vagnen" (1960), som var vad man kan kalla för en civilisationskritik. Men han ville inte publicera dem i en bok. Det hade tagit honom hårt att "Vagnen" på många håll fick ett dåligt mottagande. Han hade rent av sagt att han inte alls ville publicera dikter mera. Han ville hur som helst söka sig nya motiv. "Ja, det är inte så roligt att i längden sjunga som en gök i samma granskog jämt", hade han sagt.

Men vilken gök! Och vilken granskog! Han hade en gång skrivit: "Våren höres i skog, och alla som heter Otto tror att göken ropar på dem." Självt tycker jag att göken i vårt skånska landskap ropar Harry, Harry!

Aldrig krånglig

Jag läser ofta Harry Martinson för att hans dikter utstrålar värme i en kall värld. Han är en överlägsen värmekälla. Han ger på samma gång luftvärme, vattenburen värme och fjärrvärme. Det är en billig investering i jämförelse med de maskiner som finns att köpa och ibland krånglar. Harry Martinson är aldrig krånglig. Och han har en vidunderlig kapacitet att spänna över många områden: naturdikter och essäer om naturen, havet i "Resor utan mål" och "Kap Farväl!", barndomsminnen i "Nässlorna blommar" och "Vägen ut", reportage i "Verklighet till döds", skådespelet "Tre knivar från Wei", radiopjäser, tidskritik i "Aniara", noveller i "Bollasagor", vägluffandet i romanen "Vägen till Klockrike" - listan kan göras lång. Bland diktsamlingarna sätter jag främst "Passad", "Cikada", "Gräsen i Thule" och "Tuvor". Alla hans dikter finns samlade i en pocketbok och två volymer dikter: "Dikter 1929-

Carl Magnus von Seth

1945" och "Dikter 1953-1973", som Martinsonsällskapet har gett ut, och i efterlämnade dikter, en bok som heter "De tusen dikternas bok". Sällskapet ger sedan flera år ut nya vackra böcker av honom i nytryck som visar att han är en i hög grad levande, läst och diskuterad författare. I prosastycket "Myrstacken" ur "Midsommardalen" 1938 skriver han:

"När bönderna förr byggde nya mangårdshus skattades myrstackarna svårt, mest då de övergivna. De östes upp i säckar och togos hem till fyllnad i väggarna. Den torra barrmöljan isolerade bra och påstods skrämman ohyra. Gårdar med ett tjog gamla myrstackar i väggarna var inget ovanligt förr. Men räkna barren! Varje barr har släpats av en liten varelse, synats, lagts till rätta, inpassats. Då svindlar man. Liksom inför himlens stjärnor svindlar man inför skogarnas blinda flit."

Ständigt tillfrågad

Harry Martinson hade myrans okuvliga flit. Om man vill fånga in hans särart i en tydlig bild, kan man teckna den så som han själv nyss antytt: en myra mödosamt och sakta stretande på backen och den klara himlen ovanför med ett snabbt stjärnfall. Han arbetade strängt och alltid och blev med åren - både före och efter nobelpriset - tillfrågad om snart sagt allt mellan himmel och jord man ville att han skulle uttala sig för massmedierna: vad han ansåg om televisionen, om vi verkligen nu gick mot jordens undergång, vad han ansåg om nya krigshot, hans favoritväxt, vad han helst hade på middagsbordet?

Särskilt efter rymdeposet "Aniara" (1956) kom han i fokus och råkade ut för berömda människors dilemma: man visste vem han var men var dåligt påläst om vad han gjort. Och han ställde gärna upp ganska road, som det verkade. Han hade stor talang att muntligt lägga ut sina tankar om civilisationens fördömler, vätebomben som hade detonerat, människoödet och Aniaras nya världsbild, livets vishetsläror och skilda kulturer som blommade upp på 50-, 60- och 70-talet.

Redan på trettioalet hade han studerat visdomars källor i buddistiska och taoistiska skrifter. Och samtidigt orienterade han sig i vetenskaper- nas moderna bilder av världen och kosmos och tekniska uppfinningar.

Bakgrunden till Aniara

Det har spekulerats om vad som kom honom att börja skriva sitt mest kända verk, "Aniara". En forskare, Johan Wrede, berättar att när Martinson en klar augustinatt studerade stjärnorna fick han i sin starka kikare in Andromeda-nebulosan. När han uppfattat den, började han fundera på möjligheten att beskriva ett rymdskepp som färdas med passagerare genom det ofattbart stora lufthavet. Men ännu visste han inte vad det var han ville åstadkomma.

Några månader gick och rymdskeppet han fantiserade om fick ett starkare grepp om honom. Han kom igång och verkade arbeta i en sorts

hypnos. Han var då, sa han själv, "hypnagog". På kvällen före den dag verket skulle komma ut i bokform fick Martinson ordet i en radiointervju. Avsikten med "Aniara" var att vända intresset till jorden, den stjärna som kanske är så sällsynt att vi inte har råd att förstöra den med allt det den bär på." Han tillade att "vi lever kanske i Paradiset men vi förvaltar inte Paradiset. Det är nästan vad jag i huvudsak vill säga."

Paradiset är jorden som människorna själva har förstört och förlorat:

*Jag hade tänkt ett paradys för dem
men sen vi lämnat ett som vi förstörde
blev tomma rymdens natt vårt enda hem
ett ändlöst svalg där ingen gud oss hörde.*
(Sång 102 i Aniara)

Klimatrapporterna vi får idag bekräftar hur rätt han hade. Om mindre än hundra år bygger vi kanhända ett nytt och ett verkligt Aniara.

Uppmärksam publik lyssnar till Carl Magnus von Seth.

En biltur med "Vagnens" författare

En annan gång ringde jag och frågade om jag fick komma ut till Gustafsberg vid Gnesta för en pratstund. Hans senaste arbete var pjäsen "Tre knivar från Wei", 1964, som jag nyss hade sett på Dramaten i Ingmar Bergmans regi. Jo, jag var välkommen men han skulle resa till Sigtuna för att hålla ett föredrag på Sigtunastiftelsen. Om jag ville skjutsa

honom dit, så fick vi en pratstund på vägen. När kunde jag komma? Vi kunde prata hemma vid Sillen innan vi reste. Jag körde omgående iväg från Jakobsberg där vi då bodde, och vi fick inte tid att prata hemma hos honom utan måste resa omedelbart. Jag hade radions bil och vi startade resan, ca åtta mil. Jag märkte det genast: det fanns idag något rastlöst hos honom som jag inte kände igen, en oro – för stunden och resan?

Han hade gett ut dikterna i "Vagnen" 1960. Mottagandet blev både kyligt och elakt, särskilt från Folke Isaksson i BLM och Göran O Eriksson i Göteborgs Handels & Sjöfartstidning.

- Men nu har vi inte bråttom alls, sa jag till Harry. Jag minns Uno Floréns vers i samlingen "Morgontuppen":

*"Folk som har bråttom
är det ganska gott om.
Varför är det så få
som hinner något då?"*

Jag hade inte Harry Martinson egna ord i "Vagnen" på läpparna, de hade annars också kunnat duga:

*"Trafikbårhuset
är tidens drive-in-krypta.
Där vilar de plötsligt döda
i sina hastigt iråkade väntanslägen före glömskan
som snart höljer deras förmultning
under årslager av allt färskare tidningar.
Stelnade ligger de
i snabbkylda tillfällighetsvalv,
piskade samman
till sitt tigande mörker
av det levandes hets."*

Hans humör blev allt sämre. "Där kommer en Al Capone. Det blir bara några decimeter mellan oss då vi kör förbi varann. Han bör hålla mer till vänster." – Det var vänstertrafik på den tiden. Jag ville inte fylla på i samma anda. Denna tanke satt fast hos mig i mitt grepp om ratten:

Det här ska vi klara av.

När jag sneglade på honom såg jag att han satt och blundade. Trafiken var ändå ganska måttlig. Lastbilarna körde fortast och höll mest åt mittlinjen. De var också de bredaste fordonen på vägen.

Jag frågade honom hur han tog kritiken av "Vagnen".

"Det kan du nog själv tänka dig."

"Hårt?"

"Ja, det är ju därför jag inte har gett ut någon poesi sen dess. Jag har massor med dikter liggande. Nu talar vi vet du om någonting annat. Jag

fick ett vykort från dig, Magnus, häromdagen. Vet du vad? Det hade varit på väg mera än ett år.

Va? Ett år!

Javisst. Det var ett vad jag kallar Lidingökort.

Ett Lidingökort?

Ja, jag fick tidigare ett vykort sänt från Lidingö och det hade gått tror jag jorden runt och kom sen rätt hem till mig i Gnesta. Det hade också tagit ett år för att komma fram. Ett Lidingökort.

Harry log brett.

Och vad handlade det om?

Det var en uppmuntran till nyårsdikten jag skulle skriva. Ja, du bad mig skriva en ny nyårsdikt.

Den har vi pratat om.

Du ville ha en nyårsdikt och tyckte det var på tiden att byta ut Alfred Tennysons gamla nyårsdikt.

Ja, du har skrivit och skrivit och blir inte färdig.

Nej, jag har gett upp. Vet du, jag gillar inte beställningar. Jag vill komma på det själv, så är det.

Trafiken var ganska måttlig. Det var en lördag men lugnt på vägarna. Efter ett tag klagade Harry över att han kände att det sög i magen. Han bad mig stanna när det dök upp ett kafé efter vägen. Det gjorde det ganska snart. Vi stannade och gick in och Harry beställde en smörgås och en lättöl. Vi fortsatte resan mot Sigtuna och kom fram i tid till Sigtunastiftelsens aula. Där hade samlats en del folk och det blev så småningom fullpackat. Harry höll sitt föredrag som handlade om hur vi förstör vår miljö. Det är nu mer än fyrtio år sen vi gjorde bilresan till Sigtuna och tillbaka till Gnesta.

*De flesta minnena
faller till marken med löven.
Rör man dem efteråt
prasslar de bara torrt
som om de aldrig grönskat
på årens buskar.*

*Mänskan begär av tingen
mera än de av henne.
Girig och obeveklig
tär hon på tingens glans.*

Ur dikten "Minnenas säll" i *Dikter om ljus och mörker*

Vid en intervju i februari 1967 i Gustafsberg inledde jag med att säga:

- I rymdskeppet Aniarer reser i en framtidsvision den från jorden överlevande mänskligheten i en evakueringsfärd ut i rymden mot ett

främmande planetsystem undan jordens förödelse och i ditt senaste publicerade verk som är skådespelet "Tre knivar från Wei" 1964 där går du bakåt i tiden till kinesiskt 600-tal, Tang-perioden, där är pjäsens nunnor inneslutna i en förvisningsort och dom överfalls och skändas och dödas kan man anta av de grymma tartarerna som de med lugn och saktmod inväntar. Jag vill nu fråga dig och då låta tiden som i "Aniara" peka framåt och i skådespelet bakåt mötas i nutid, för det är också oss det hela tiden gäller, fast det är lättare att skildra grymheten på ett avstånd, - vad har vår tids människa med vår tids förintelsehot för möjligheter att överleva?

- Det där med att överleva, det kan man tolka på så många sätt. För det första kan man tolka det rent numerärt: hur många kommer att överleva? Men då är man inne på en cynisk och biologisk kalkyl att så och så många liv överlever och därmed överlever själva livet, ja själva livet. En sådan kalkyl kan man ur humanistisk synpunkt inte gå med på, och hur mycket av den mänskliga meningen med tillvaron kommer att överleva, det blir då frågan. Och då är det naturligtvis svårt att spå någonting. I det fallet tror jag väl på människan så mycket och så djupt att jag anser att människan alltid kan producera sin ande, och reproducera sin ande, och med ande menar jag då hela hennes förmåga att fatta tillvaron och göra något av tillvaron, varje individ på vår planet. Vi måste vara med bland de människor som skapar den goda viljan i världen. Att den inte blir mindre utan större, det är det viktigaste som finns i fråga om mänskligt skapande.

En annan sak är befolkningsexplosionen, som redan Malthus på sin tid förutsade, den är ett problem som måste kunna lösas. Vad kan, frågar jag mig så själv, litteraturen göra för människorna i vår tid? Har den någon sorts jättemakt så att den kan lyfta berg och skapa underverk? Det tror jag inte alls den har, om man jämför den med vad en stor politisk propaganda eller tidningspressen eller en tv-aktion kan åstadkomma. Nej, det är väl så att litteratur aldrig haft en förmåga att hastigt kunna förvandla världen eller att komma till några snabba resultat.

Men eftersom humanismen till stora delar är död, måste man nöja sig med nödlösningar, man får tänka snabbare än man har förmågan, man får ta ställning snabbare och ibland också mera genomgripande för en själv än det man i längden kan stå för: det är det som visar hän på alla de komplikationer som finns i världen.

För en tjugo år sen eller så tyckte jag att all den moderna tekniken var onödig: man kunde nöja sig med en ganska enkel teknik med t ex de gammaldags järnvägarna. Man skulle kunna nöja sig med den utveckling vi hade omkring 1910 eller så, och den skulle vara tillräcklig för människans lycka också med förkovran som mål. Men eftersom man inser med tiden och medan åren går att då befolkningen ökar mer och mer krävs det en utveckling av tekniken mer och mer för att hålla jämna steg med befolkningsutvecklingen.

Modern teknik en räddning

Och på sätt så har jag kommit fram till på senare år att den moderna tekniken är det enda som kan rädda världen från undergång samtidigt som mycket av förstörelsetekniken hotar med undergång. Det gäller alltså att den goda viljan sätts in i denna värld och med den tekniska världen som verktyg. Och då finner vi frågan: vilka skulle kunna rädda världen från det försörjningsläge som den hamnar i? Ja det kan inte något annat än vetenskapen göra och vetenskapen är alltid teknik – i en eller annan form, på de olika planen, på de medicinska, fysikaliska, kemiska, biokemiska – de kommer alla att kunna skapa syntetisk föda, de kommer att kunna göra den smaklig också – de kommer att kunna klara försörjningsproblemet till stora delar. Det som inte kommer att klaras agrikulturellt, det måste klaras på biokemisk väg och på fysikalisk och medicinsk väg. Om det är något man inte får misströsta om så är det just detta, och misströstar man om detta så misströstar man också om möjligheterna att överleva även i biologisk mening.

Så slutar vårt inspelade samtal i Gustafsberg i februari 1967. Det samtalet och nästa finns inspelat på ett kassetband som Martinsonsällskapet har gett ut.

Carl Magnus von Seth

Detta är den första halvan av föredraget hållet i Jämshög den 3 maj 2008. Fortsättning följer i Doris nr 14. Då beskriver Carl Magnus von Seth bland annat tillkomsten av Martinsons diktsamling *Dikter om ljus och mörker*.

Aniara på japanska

Recension

Harry Martinson, Aniara. Översatt av Chiaki Kodama. Jämshög: Harry Martinson-Sällskapet, 2006.

Nu har Aniara översatts för första gången direkt från svenska till japanska i sin helhet. Aniara är en berättande poesi med starkt modernistiska drag, och texten innehåller många nyordbildningar och ordlek, som får oss att tanka på James Joyce:s Ulysses. Verket är onekligen svårt att översätta och det krävs uppfinningsrika lösningar från översättarens sida.

Rent allmänt ställer diktöversättningen särskilda krav beträffande ljud, rytm och rim som kan vara svåra att överföra till ett annat språk. Ljudkvaliteten går inte alltid att återge, inte heller rytmen. Det är också svårt att återge rim på japanska. Vissa verser i originalet rimmar, vilket går förlorat i den japanska versionen. Eftersom syntaxen i de två språken skiljer sig i grunden går det inte heller alltid att introducera bilder och skeenden i samma ordning som i originalet. Trots detta är det bilderna i dikten som har den största möjligheten att framgångsrikt överföras till japanska.

Översättaren följer förlagans form från dikt 1 till 103. I de flesta styckena har översättningen samma skiljetecken som i förlagan, men det finns ställen där i förlagan saknas komma och punkt, medan de läggs till i den japanska. Raderna kan vara disponerade annorlunda. Ibland är det svårt att veta varför dessa ändringar görs, men oftast är skiljetecknen där för att bringa klarhet i den japanska texten, och i vissa fall även för att lyfta fram en tolkning bland de möjliga.

Vissa strofer består av en blandning av engelska, svenska och förvrängda ord, som i den andra strofen stycket 27 där Daisy jollrar på ”dorisburgens idiom”. Översättaren löser problemet elegant och lyckats återge den lätta tonen och rytmen i originalet. Hon presenterar bra lösningar beträffande tekniska och kvasivetenskapliga termer som verket är överstrött med.

Ibland väljer översättaren att inte översätta idiomatiska uttryck i vanlig mening utan i stället att lyfta fram varje ords betydelse. Det finns flera exempel på detta. Ett sådant fall är ”i vacker hand” i 5 (”att vi tog dödens sked i vacker hand”), som översattes till ”att ta dödens sked ur den vackra handen” i stället för den idiomatiska betydelsen ”acceptera död”. Översättaren undviker direkt sexuella anspelningar på några ställen och omstöper bilderna till mer neutralt uttryck. Vissa konkreta skeenden i originalet kan på några ställen få mer abstrakta skimmer i den japanska versionen, vilket gör att händelseförloppet blir en aning diffust. På vissa ställen kan man misstänka syftningsfel. Men alla dessa

betänkligheter överskuggas av den väl sammanhängande helheten den japanska versionen lyckats förmedla i en ny språkdräkt.

Översättningen kan alltid göras på olika sätt och vi vet att det inte existerar en perfekt och enda lösning i fråga om översättning. Vissa ändringar som gjorts kan mycket väl motiveras; t.ex. kan de ha gjorts för att behålla rytmen, för att få texten flyta bättre och för att underlätta läsarens förståelse osv. Jag misstänker dock ett tryckfel beträffande sista strofen i 7, som har fallit bort helt.

Chiaki Kodamas japanska version är viktig som den första på japanska som direkt översatts från svenska. Den kan även tjäna som en viktig kunskapskälla för en som i framtiden vill översätta Aniara till japanska. Den lägger fram många utmärkta lösningar på japanska för att förmedla den komplexa och svåra idévärlden i Aniara. Det är bara att gratulera Chiaki Kodama att ha lyckats, med utmärkt resultat, genomföra detta krävande arbete.

Noriko Thunman

Professor vid Göteborgs universitet

Institutionen för orientaliska och afrikanska språk, Japanska avdelningen

Boka in Näselfrossa

Kulturvecka i Olofströms kommun 21 – 28 juni 2009

Kulturveckan i Olofström, som genomfördes för första gången veckan efter midsommar 2008, fick ett fantastiskt gensvar och många av arrangemangen var fullbelagda. Samtidigt pågick Martinson- och Saljesällskapens sommarkurs.

Programmet för 2009 kommer att ha som tema ”Vid vattnet” och innehåller flera inslag om Harry Martinson och hans diktning. Eftersom ingen sommarkurs arrangeras nästa år bjuder vi in våra medlemmar och andra intresserade att delta i 2009 års Näselfrossa.

Fortlöpande information kommer att finnas på

www.nasselfrossa.se

Det går också bra att kontakta Ylva Silverbern, tel. 0454-93128 eller 0709-435132. E-post ylva.silverbern@olofstrom.se.

Bokanmälningar

Jordens och själens överlevnad

De två männen bakom en av årets riktigt angelägna böcker behöver knappast någon närmare presentation. Stefan Edman och Martin Lönnebo är välkända var och en i sin egen rätt, Stefan Edman extra mycket för Harry Martinsonsällskapets medlemmar. Tillsammans har de skrivit boken *Jordens och själens överlevnad*. En brevväxling från 2018, där de i en fiktiv brevväxling från tio år framåt i tiden både ringer i varningsklockor och ingjuter hopp. Boken är ett formmässigt annorlunda inlägg i klimatdebatten, och angriper problemet ur ett andligt och moraliskt, likaväl som praktiskt, perspektiv.

Stefan Edman

Paulina Helgeson

Aniara ett outtömligt diktverk

Det finns säkert ingen medlem i sällskapet som missade att 2006 var det år då Harry Martinsons sannolikt mest uppmärksammade bok, *Aniara*, fyllde femtio. Detta firades på olika sätt och ett av dem var det symposium som arrangerades av Kungliga Vitterhets Historie och Antikvitetsakademien. Ett antal föredragshållare berättade om Aniara ur olika perspektiv och från olika angreppspunkter och föredragen presenterades 2007 i boken *Efter femtio år: Aniara 1956-2006*.

Boken inleds med ett förord av bokens redaktör, Bengt Landgren, vilket följs av Kjell Espmarks bidrag som under rubriken ”Aniara som konstverk” resonerar kring Aniaras speciella språkliga anslag utifrån det som Espmark benämner Martinsons tre språk, varav vart och ett i stort är knutet till olika ämneskretsar. Espmark visar också på *Aniaras* språkliga blandning av högt och lågt, och hur det lågspråkliga ibland fungerar som ett korrektiv till ämnets ibland nästan ogripbara tyngd.

Två av bokens andra texter är författade av medlemmar i Harry Martinsonsällskapet som disputerat med avhandlingar om Aniara. Johan Wrede lade redan 1965 fram avhandlingen *Sången om Aniara. Studier i*

Harry Martinsons tankevärld. Hans bidrag ”Om metafor och metafysik i Aniara” vill visa hur det hos Martinson finns en koppling mellan bruket av metaforer och önskan att skildra livets och varats yttersta grund. Extra intressant blir det brev från Martinson till Wrede från 1962 som citeras i texten. Det visar hur Harry Martinson aldrig riktigt blev fri från Aniara och han beskriver eposet som ”En sorts verklighet genom verkligheterna.”

Även sällskapets vice ordförande, Johan Stenström, hade *Aniara* som ämne för sin avhandling *Aniara. Från versepos till opera som lades fram 1994*. I bidraget ”Aniaras okända sidor” skriver Johan Stenström bland annat om hur minnet har en viktig funktion i verseposet och hur begreppet kollektivt minne yttrar sig i texten. Stenström citerar också ur delar av Martinsons korrekturmateriel och återger stycken som inte fick plats i den slutliga versionen av verket.

En tredje Johan, som skrivit avhandling om Harry Martinsons författarskap, är förstås Johan Lundberg vars text har titeln ”Döden, drömmen och dikten. En linje i Harry Martinsons epik från *Nässlorna blomma* till *Aniara*.” Texten behandlar orfisk tematik och hur konsten för Martinson är en ”verksamhet som hela tiden bedrivs med livet som insats”. Lundberg lyfter också fram Mimans roll, och visar på hur den förmedlar det som ligger bortom den värld som Aniarapassagerarna just lämnat och alltså inte är en bild av konsten på något mimetiskt eller kanoniskt plan.

Även Sara Danius ägnar sig åt att närmare granska Miman i bidraget ”Harry Martinson och maskinens estetik” och pekar på hur Martinson tillskriver Miman bättre egenskaper än människan. Danius tittar också på dåtidens mediala uppmärksamhet kring utgivningen av *Aniara* och refererar bland annat till den osämja som uppstod mellan Dagens Nyheter och Expressen när Olof Lagercrantz upprördes över hur kvällstidningen vulgariserade Martinsons epos med ritningar på rymdskeppet och resonemang kring dess konkreta förutsättningar som mat och inredning.

Bokens sista bidrag är författat av Marie Louise Ramnefalk, som under titeln ”Den inre resan. Om Harry Martinsons *Aniara*” tar upp den för Martinson-läsare så välkända tråden om resandet. Ramnefalk tar fasta på att läsandet per definition alltid är en sorts inre resa och att det finns en öppenhet i *Aniara* som överlåter åt läsaren att fullborda det inåtriktade, genom att komma till insikt om det som verket förmedlar.

Paulina Helgeson

Recension

Alltidhult genom sekler

Vackert illustrerad och med gediget innehåll, så kan man sammanfatta hembygdsboken ”Alltidhult genom sekler” av Börje Williamsson. Som den trägne Martinsonläsaren lätt inser, har den ett speciellt intresse för oss som vill fördjupa kunskapen om författarens barndom.

Alltidhults gård är ju förebilden till ”Tollene gård” i romanen ”Nässlorna blomma” och i Alltidhults skola nötte den unge Harry skolbänken åren 1913-14. Han har också skrivit om verklighetens Alltidhult i boken Blekinge (skriven 1937, publicerad 1978) och i dikten ”Längtan till Alltidhult”, en naivistisk stilövning som publicerades i tidningen (?) Jämshögs Högre Folkskolas jul 1947.

”Alltidhult genom sekler” är alltså en vacker bok, med många nytagna färgbilder av Bertil Knoestner och väl utnyttjade bilder av äldre datum. Det enda i bildväg som saknas är en eller flera rejäla kartor som hade gett stöd till den stundom mycket detaljrika beskrivningen av denna intressanta och vackra del av Olofströms kommun. Tyvärr får man konstatera att den karta som används i turistlanseringen av trakten och som jag hämtade på en av centralortens bensinmackar inte heller fungerar som komplement eftersom den är för snål med by- och gårdsnamn. Men avsaknaden av karta är en parentes som inte drar ner helhetsintrycket av boken.

Börje Williamsson har djupa rötter i bygden och har samlat berättelser, tidningsartiklar och annat material sedan ungdomen. Han bodde i 30 år i Eskilstuna, men har nu återvänt till barndomens by och har hunnit med att göra ett gott arbete med inte minst Alltidhults skola. Boken inleds med en historisk tillbakablick och ett generöst tilltaget citat ur Blekinge läns tidning 1952 där Edith Bydinger beskriver trakten i närmast Martinsonska vändningar. Efter ett kort nedslag i 1800-talets Alltidhult kommer så kapitlet ”Författarnas Alltidhult” där naturligtvis Harry Martinson är det stora slagnumret. Kapitlet är välskrivet och presenterar Martinson och hans anknytning till trakten på ett bra sätt som säkert kan fungera som en introduktion inte minst för de blekingar och Olofströmsbor som till äventyrs inte är så bekanta med honom.

Även här har ett längre citat hjälpt till att göra boken matnyttig, det är ur Sonja Erfurths mästerverk ”Harry Martinsons barndomsvärld” och ger verklighetsbakgrunden till skildringen av ”Tollene gård”. Lite längre fram finns också en rolig beskrivning av hur det såg ut i Harry och Moa Martinsons torp i Ösmo, skriven av den oreserverade Martinsonbeundraren Sven Stolpe, som förresten var en av de litterärt etablerade som på 1930-talet ”upptäckte” den unga begåvningen.

Det märkliga är nu att även den folkkäre författaren Sven Edvin Salje har använt Alltidhult i sin diktning, faktiskt på ett ännu mera genom-

gående sätt än Martinson. Saljes kanske viktigaste romansvit utspelar sig till stor del i Alltidhult, som hos Salje är döpt till Motorpa by. Det handlar alltså om de fem romanerna om släkten Loväng där den svenska landsbygdens utveckling under 1900-talet beskrivs.

När man idag snabbt tar sig med bil kors och tvärs i detta fagra landskap är det svårt att förstå hur det för mindre än ett sekel sedan till stora delar var väglöst land, här i gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge. Det mödosamma arbetet med att ändra på detta och samtidigt söka sin bärgning på olika klipska sätt, beskrivs i boken som avslutas med en beskrivning av Alltidhult idag. Här möter vi en bygd som inte är helt avfolkad. Den tredubblar dock sin befolkning under de sköna sommar-månader som det träskodda sockenbarnet Harry nog gillade bäst.

Ingemar Lönnbom

En lov kring ängen

var rubriken på den sommarkurs som Harry Martinson- och Saljesällskapen ordnade tillsammans med Jämshögs folkhögskola den 23 – 27 juni 2008. Deltagarna kom från Stockholm i norr till Lund i söder. De hade alla större eller mindre anknytning till Jämshög och Blekinge.

En av deltagarna, Agne Lindberg, berättar:

Vi hade olika social bakgrund men ett stort intresse för Martinsons och Saljes författarskap. Vad som speciellt fascinerar är deras sätt att skildra människors karaktärsdrag och deras förmåga att se detaljer i naturens mysterium och att fläta samman allt i en fångslande livsmiljö. Vi uppskattade kursledningens ambition att föra samman dessa båda författares litteratur med naturutflykter till ett gediget och innehållsrikt kursprogram.

På författarmuseet i Jämshög var Bengt Bejmar kunnig ciceron och berättade om museet i den skolbyggnad där båda författarna har varit elever.

Tranemåla och Hemsjö

Kvällens utflyktsmål var Tranemåla och den boksamlade bonden Lars Månssons gamla gård. Den förvaltas av en stiftelse med inriktning på ekologisk skogsforskning. Kursdeltagarna fick också ta del av Göran Mattissons ”En bokpassion på bondlandet” som beskriver Lars Månssons fascinerande levnadsöde.

Andra dagen började med ett besök i Hemsjö och en presentation av blekingeförfattaren Ragnar Jändel. Hans bok *Blommor* var inspiration till en botanisk vandring längs Mörrumsån med Ivar Björegren som

Botanikern Ivar Björegren, en av flera kunniga guider i Olofströmstrakten under sommarkursen.

sakkunnig ledare. Under en paus framträdde också Ragnar Jändels son Ingmar och Jändelsällskapet berättade om sin verksamhet.

Eken

Eftermiddagen ägnades åt ”Eken i poesi och prosa”. Vi gjorde en utflykt till Elleholm där vi såg Blekinges största ek. Två unga biologer tog oss med till en hagmark med gamla ekar. De berättade om tickor, mulm och om ekens betydelse insekter och småkryp.

På kvällen besökte vi Nebbeboda skola, där Ijungheden och granen i Martinsons diktning belystes och fint illustrerades av kursledarna.

Onsdagens första utflyktsmål var en beteshage i Skälmershult. Ivar Björegren ledsagade oss i hagens rika flora med många gräsarter samt olika örter som anpassat sig kärr och näringsfattiga lokaler. Vi fick också se orkidén jungfru Marie nycklar.

Färden gick vidare till naturreservatet Mulatorp, som tidigare betats. Tyvärr var de mulbetande djuren borta och de kraftigaste gräsen hade därför tagit överhand och förkvävt många sällsynta örter. Vi kunde dock njuta av en vacker hästfibbla som spred glans och glädje kring sig. Ett rikligt inslag av olika lavar kunde också beskådas i en linddunge. Detta indikerade ren, frisk luft i området. Här fanns också en pestkyrkogård med minnessten som påminde om 1710 – 1711 års epidemi.

En välsmakande fältlunch avslutade besöket innan vi for in i Småland och besökte Siggeboda naturreservat. Här väntade Ingvar Nilsson från naturvårdsenheten i Älmhult. Vi vandrade en slingrande stig backe upp

och backe ner, kröp över och under stormfällda träd och blev vittnen till tvekampen mellan bok- och granskog – en kamp där boken för närvarande tycks gå segrande fram med barkborrens hjälp!

På kvällen ledde Birger Johnson från Saljesällskapet oss under en tur längs Hantverkargatan i Jämshög sedd med Saljes ögon. Han tolkade Saljes text på ett inspirerande och inlevelsefullt sätt så att de forna verkssamma hantverkarna och deras familjer blev levande personligheter.

Sven Edvin Saljes son Esbjörn medverkade vid en sammankomst i Fornstugan i Jämshög, där han berättade om sin far och familjens levnadsvillkor. Esbjörns berättelse blev en fin beskrivning av hur det var att växa upp i föräldrahemmet med sin kärleksfulla anda.

Torsdagen ägnades åt försvenskningstiden årtiondena närmast efter 1658, som Salje på ett medryckande men också sakligt och historiskt korrekt sätt skildrat i böckerna *Man ur huse*, *Kustridaren* och *Natten och brödet*.

Dagsutflykten gick till Göingebygden där vi först besökte Örnäs kulturresevat. En vandring på fastigheten ur kulturperspektiv med fågata, byggnadsruiner, åkerlyckor och gammelskog blev en stor upplevelse när Tore, 83, berättade och läste dikter.

Lunch åt vi hos Solgerd på Blissingetorpet Esseboda. Det har tidigare i flera generationer tillhört blissingesläkten som är vida känd för tillverkningen av bössor som användes under snapphaneupproren.

Färden gick vidare till Sporrakulla, en gammal gård som i dag förvaltas av hembygdsföreningen. Ett besök gjordes också vid Nyteboda naturresevat, som tidigare varit bygdens stolthet med gamla stora granar och tallar. Tyvärr ställde stormen Gudrun till med stor skada. I ett resevat får man inte ta hand om rotvältor och vindfällan som drar till sig skadeinsekter. Resultatet har blivit att kvarstående granar angripits av barkborrnarnas larver och därför nu står torra och döda.

En ljuspunkt fann vi dock: Bland de kullfallna träden växte den lilla spröda, graciösa och väldoftande Linnean.

Avslutningsdagen besökte vi Halabron vid Sjön Halens norra spets. Där berättade undertecknad om backstugan, som tidigare ägts av torparen och skomakaren Karl Persson. I familjen föddes 12 barn. Från en sten i backslutningen höll Karl söndagspredikningar.

Vid bron berättade Johnny Karlsson om ett dramatiskt överfall på en svensk ryttartrupp under snapphaneupproret. Denna händelse hade också anknytning till storköpmannen Oluff Pedersen i Hollie – en tämigen okänd gestalt i Olofströms tidiga historia som finns med i Saljes roman *Man ur huse*.

Sista studiebesöket gjordes vid Alltidhults skola. Med andra ögon och sinnen kommer vi framöver att tolka författarnas böcker på ett mer inlevelsefullt och förståelserikt sätt.

Agne Lindberg

Välkomna till majdagarna i Klockrike 2009

Vår årshögtid 2009 är förlagd till
Östergötland och Klockrike den 8 – 10 maj.

En av höjdpunkterna blir utdelningen av ännu ett pris: **Klockrikestipendiet till Harry Martinsons minne** på 20.000 kr som i fortsättningen ska delas ut vartannat år, dvs de år då vi inte håller till i Jämshög.

Vi startar i Klockrikegården på fredagkvällen kl. 19, då filmen "Vägen till Klockrike" kommer att visas. Efteråt dricker vi kaffe och samtalar om filmen.

Lördagen den 9/5 blir det föredrag av professor Martin Kylhammar, Linköpings universitet, årsmötesförhandlingar och utdelning av det nya stipendiet på förmiddagen. Vi räknar också med att Francisco Uriz ska presentera en nyutkommen spansk Martinson-antologi.

Programmet fortsätter sedan med ett samtal om "Harry Martinson och filmen" under medverkan av filmaren och TV-producenten Boris Engström och Sällskapets vice ordförande, docent Johan Stenström. Preliminärt blir det också ett föredrag om "Li Kan talar under trädet" av den unga August-pristagaren från Finland, Ronja Boije. Martinsons debutsamling "Spökskepp" (1929) presenteras sedan av Semir Susic, som även samtalar med vår sekreterare Rune Liljenrud.

Lördagen avslutas med musikunderhållning hos Bettina Kjellin på Brunneby Gärd, högtidsmiddag i restaurang Bettina och ett kort program i Brunneby gårdskyrka. Brunneby ligger bara några kilometer från Klockrike.

Kl. 8.30 på söndagen startar en guidad rundtur i östgötska kulturbygder med Göran Bergengren, Slästorp, som guide.

Vi planerar dessutom att en abonnerad buss ska gå från Blekinge till Klockrike, och att den ska kunna ta upp passagerare på vägen.

Mer information om detta och om logimöjligheter, programändringar, anmälan m m kommer att finnas på vår hemsida,

www.harrymartinson.org.

Här finns också en blogg där vi försöker hålla aktuellt vad som sker. När "Vägen till Klockrike" fyllde 60 år den 2 december 2008, skrev vår sekreterare, Rune Liljenrud en blogg om Harry Martinsons roman. Genom kommentarer kan ju alla intresserade vara med!

Ytterligare information på Klockrike byråds hemsida www.klockrike.se

Harry Martinson och granen

Det är numera gott om granar i Harry Martinsons födelsebygd, gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge. Landskapet har förändrats på hundra år, för vid förra sekelskiftet var stora områden ljunghedar i stället för skog. En synnerligen medveten kampanj för att beskoga ljunghedarna pågick just när Martinson växte upp, en förändring som har satt många spår i hans författarskap.

Martinsonkännaren Johnny Karlsson berättade om detta vid ett arrangemang i det skolhus i Näbbeboda där ”fröet till ett nobelpris såddes”, det vill säga där den lille Harry undervisades av den älskade skolläraren Stav. Som bekant var Harry Martinson efter faderns död och moderns emigration år för år utakorderad till den bonde i socknen som begärde lägst ersättning. De mer eller mindre eländiga förhållandena på gårdarna gjorde att skolan blev Harrys verkliga hem under de här åren.

Runt Näbbeboda skola står granskogen tät och i den ser man väl lagda stenmurar bland de höga stammarna. Här har alltså inte alltid varit skog. Men det fanns för hundra år sedan ändå tillräckligt för att ge arbete åt den fattige lilldrängen Martin (Martinsons alter ego i romanen ”Nässlorna blomma”) och hans kamrat, sonen på gården Norda (i verkligheten Näbbeboda gård):

”Joel och Martin höggo takspån i skogen. De höggo furor och granar; sågade på de smala armarna av Smålands skogar som trängt in i Nordblekinge och där famlade efter tag för att strypa avenboken, lindarna, askarna, hasslarna (dessa Blekinges bambusnår) och jaga på flykten lövängarnas try och ödetorpets tjudron, driva björnbärshäckarna bort från alla stenrös, kväva den vilda pimpinellarosen och så bryta sig in med Smålands hela begravningsståt som en barrbjörn med raggen på ända och med ensidighetens skugga kastad framför sig i socknarna, tills denna björn i mitten av Listers härad äntligen mötte en sunnakerigare som inte gav sig – bokskogen, vars bark är som flodhästhud, men vars kronor äro ljusa så att man från utsiktstornen kan se dem breda ut sig emot havet som en eldtjattrande guldfäll om våren. Joel och Martin fällde furor och granar, mårdmörka träd som härdats av sin tiotusenårsvandring från Sibirien och som nu endast hade några fläckar kvar att erövrav av Skandinaviska halvön.”

Ur: Nässlorna blomma (1935)

Efter en beskrivning av just den sommar när granplanterandet når sin höjdpunkt och hur plantorna så smått börjar växa, kommer ett vittnesbörd om att inte alla i trakten gillade granen:

Från barfotaperspektiv är Jämshögstraktens granar synnerligen imponerande.

”Några nätter senare kunde man se en gumma stulta omkring på ljungen med en kryckkäpp i ena handen, en hink i den andra. Hon irrade av och an som en igelkott irrerar, oberoende av herulernas gamla ljungstig. Det var Blåkaja, en tandlös ruvarekåring, Gråkajas syster och motsats. Varje natt under minst fjorton dygn släpade hon den fyllda hinken bort över ljungen, irrade av och an. Gick från planta till planta och vattnade dem. Med saltlake. Och med kryckkäppen påtade hon upp fröna.”

Det låter som om Martinson tycker illa om granen. Men så enkelt är det inte. Hans fantasi och förmåga till detaljrika iakttagelser av naturen går utöver ”rätt” eller ”fel”. Granarna får sin kanske vackraste hyllning i boken ”Midsommardalen” (1938), ”Granar i blåst”. Här beskrivs granens rörelse när den utsätts för kraftig vind, vad som händer när den till slut bräcks av orkanen men också granens skönhet och dess sus. Nej, det är inte Martinsons stil att moralisera, essän avslutas:

”Och exemplet på granträdets obändiga egoism då det gäller att erövra mark från andra livsarter skulle kunna bli till omfångsrika snårskogsaktiga moraler. Men vad hjälper sådant där de tunga myriaderna mil efter mil vagga i vinden, knuffande varandra och mumlande: flytta på dej! Tocka på dej! Och susande det sus som aldrig tar slut förrän slutkörden kramar det väldiga livet på denna halvö.”

Fotnot:

Hur korta citat man än väljer av Harry Martinson, finner man ord som trotsar alla lexikon. En del är författarens egna uppfinningar, andra är möjliga att identifiera:

Tjudron = cotoneaster, oxbär. Släktet har 261 arter. Bara alvaroxbär (*C. canescens*), skåniskt oxbär (*C. kullensis*), svartoxbär (*C. niger*) och rött oxbär (*C. integerrimus*) anses inhemska i Sverige, men ytterligare nio ursprungligen odlade eller införda arter har naturaliserats i vårt land (källa: Den virtuella floran)

Pimpinellros, lövfällande buske med vita blommor och svarta nypon.
Det finns både förvildade och inhemska exemplar.

(Den virtuella floran)

Heruler = krigarfolk som uppträder på olika platser runt om i Europa under den så kallade folkvandringstiden. De nämns senast under 500-talet. Populära sägner placerar deras ursprung i södra Sverige, bland annat i Blekinge.

Tocka på dej = blekingsk dialekt för ”maka på dig”.

Karin Boye Sällskapet 25 år

En regnig kväll nästan 83 år efter Karin Boyes födelse, 1900 samlades på Huddinge Bibliotek en stor skara Karin Boye-vänner. Personer som stått henne nära fanns på plats: hennes bror Ulf, ungdomsvännen Ebba Linde, hennes före detta make Leif Björk, docent Björn Julén och flera andra.

Söndagen 19 oktober 2008 samlades åter en skara Karin Boye-vänner till högtid i Klockargården och Huddinge kyrka för att fira minnet av Sällskapets bildande. Harry Martinson-sällskapet hälsning hade jag fått styrelsens uppdrag att framföra. Dagen började med besök vid konstnären Peter Lindes skulptur från 1980 av Karin Boye, (bild) placerad nära Paradistorget, där hon blickar ner mot Huddinge Centrum

*.... ty hela den tysta, tysta natten
är hela den vida, vida rymden
alldeles full av min enda önskan*

I kommunhuset Huddinge finns Karin Boye-rummet med Karin Boyes akvareller, böcker och några minnessaker. Besökande i Huddinge rekommenderas varmt ett besök här - efter hänvändelse till Karin Boye Sällskapet!

Ur det ambitiösa program som bjöds då Sällskapet firade 25 år, under ledning av Sällskapets ordförande Åke Blomqvist, greps jag särskilt av frågan: *Kan Karin Boye inspirera till djupare miljöengagemang?* Jag upptäckte hur mycket som Karin Boye och Harry Martinson har gemensamt att ge för de nu så aktuella miljöfrågorna. I sitt föredrag visade Gunilla Siwerth till Karin Boyes dikter *Där slagrutan sänker sig, Trädet, Träden, Vildapel, Var tyst. Ha tillit.*

Minnesdagen avslutades med

Samling kring Karin Boye i Huddinge kyrka med diktläsning, vacker

musik och körsång. Karin Boyes psalm Ingen stund är såsom denna, kvällens sista, tysta timma sjöngs och vi fick del av visdom ur Karin Boyes Tankejournalen

*Varje människa borde dagligen ägna en stund åt sin andakt.
Hon borde stanna en stund helt stilla inför det hon
anser vara det högsta.....
lägga alla andra tankar åt sidan och försjunka i denna betraktelse.*

Karin Boye Sällskapets utställningskärmar om Karin Boye fanns utställda i Klockargården. Där finns bl a att läsa om Kallocaïn - den lika skrämmande som gripande skildringen av livet i den totalitära framtidsstaten, där kollektivet råder över individen. Ur brev, bifogat manuskriptet till Kallocaïn, skrev Karin i Alingsås den 21 augusti 1940.

Käre bokförläggare Kaj Bonnier!
Här är alltså manuskriptet färdigt. Jag vet nog att romanen har sina brister, men den är åtminstone spännande, och kan det tröste lidt att jag aldrig mer gör om något så makabert.

Kallocaïn blev Karin Boyes sista och mest framgångsrika roman, med ständigt nya upplagor och tolkningar. I ett fönster vid Lilla Teatern i Lund finns nu denna inbjudan till *Karin Boyes Kallocaïn - Din tanke är statens egendom*

År 2009 kan Harry Martinson-sällskapet fira 25 år!

Rune Liljenrud

Karin Boyes Kallocaïn på Lilla Teatern i Lund

I januari 1941 anordnades en svensk bokvecka i Köpenhamn i det ockuperade Danmark. Karin Boye och Harry Martinson var inbjudna, förutom Hjalmar Gullberg och Sigfrid Siwertz. Man önskade att de svenska diktarna skulle läsa ur egna verk och särskilt hade man bett Karin Boye att läsa ur Kallocaïn. I brev röjer hon stor oro inför resan. Harry Martinson nämner i ett brev vad Karin Boye sagt om Kallocaïn efter det att den utkommit:

Det är som om något utanför mig själv hade skrivit den, jag är rädd.

Harry Martinson har samma syn på sin diktaruppgift - att ur inspiration

förmedla budskap - när han i den avslutande sången i Aniara skriver:

*Vårt sorgespel är slut. Jag återgav
med sändebudets rätt från tid till tid
vårt öde speglat i galaxens hav.*

När Karin Boyes noveller Ur funktion utkom 1940 skrev Gunnar Eke-
löf i BLM: ”Flera av handlingarna har ett oförtydligt dramatiskt anslag,
tycks bygga direkt på en konception av dramatisk art. Det är som om
de bara väntade på att framställas på en scen eller i livet.”

Detta uppnås nu med Karin Boys Kallocaïn när Avdelningen för en-
vägskommunikation och propaganda på Lilla Teatern i Lund ger DIN
TANKE ÄR STATENS EGENDOM - en pjäs med manus fritt efter
Karin Boyes Kallocaïn - i god regi av Michael Thanning Bergenholt.

Leo Kall: Magnus Göransson,
Edo Rissen: David Lindh, Karrek: Therese Hammar,
Linda Kall: Camilla Allgulander, Sköterskan: Caroline Ulvros,
135: Jimmy Offesson, Kvinnan: Sara Sätersten,
P: Ingela Björk, P1: Kurt Hardy Palmström,
Lustmördaren: Bengt Andreasson
Manus: Therese Hammar, Erika Kamler
Regi: Michael Thanning Bergenholt, Scenografi: Ljus:Lilla Teatern
Film/AV: Cihangir Gultekin, Magnus Göransson, Michael Thanning
Bergenholt

Till alla Er som med denna pjäs påminner om Karin Boyes viktiga, och
för varje tid aktuella diktning - Ett erkännande och varmt tack! Skåde-
spelarnas inträngande tolkningar av Kallocaïns gestalter och miljö är en
hjälp att kritiskt leva i nuet och att - med Hjalmar Gullberg - rannsaka
kande fråga inför framtiden:

*Omkring oss ligger jorden sönderslagen.
Vad sker i det som sker? Vad försiggår?
Fast jag vet ingenting om morgondagen,
Vet jag att mänsklighetens sak är vår.*

(Ur Ungdomsstaden)

Julrosor - som växer och blommor trots mörker och kyla -
tolkar ett varmt tack för en levande Kallocaïn på Lilla Teatern i Lund!

*Hälsningar från premiären, den 28 november 2008
Rune Liljenrud*

Martinsonskylt i centrala Stockholm

Den 16 juni avtäcktes en skylt med text av Harry Martinson på Strand-
vägskajen i Stockholm. Agneta Heide förrättade själva avtäckningen och
Göran Bäckstrand höll tal:

Välkomna. Vi träffas för att glädjas när Harry Martinson uppmärksam-
mas för sin diktkonst i stadens rum genom en litterär skylt.
Martinson var en världsresenär, en globalist med dagens språkbruk. Han
förenade de stora perspektiven med respekt och vördnad för det lilla, för
allt levande. Han gjorde sina resor både ut i de allra vidaste rummen och
in i vårt innersta – något vi tycker att dagens globalister saknar.

Martinson var HAVENS, naturens och rymdens diktare. I mars i år
berättade TV-filmaren Boris Engström om sina möten med författaren.
Boris återkom ofta till Martinsons ord under deras filmningar ”Vattnet
är skapelsens grund”.

Han föddes också vid kanten av en sjö, Immeln, som han kallade sin
första ocean. Men lekarna i Nyteboda följdes av ett allvar som jag sam-
manfattar med två rader ur dikten Fjärilen:

*”Född till att vara en fjäril
.....
Jag sitter på nässlan”.*

*Ingemar Sallnäs, Gunnar Edander och Göran Bäckstrand, alla livliga tillskyndare
av den nya litterära skylten, gläds åt att Harry Martinson blivit uppmärksammas
på Strandvägskajen i centrala Stockholm.*

När Martinson var 16 år blev hans yrke sjömannens. Erfarenheterna från sju år på världshaven la grunden till hans första ryktbarhet som Havens diktare. Debuten blev diktsamlingen Spökskepp 1929. Några år senare kom sjöböckerna (Kap farväl och Resor utan mål), som omgående blev bestsellers också i översättningar i England och Frankrike. Mot denna bakgrund är det naturligt att Martinsons litterära skylt i Stockholm också finns på en kaj. Martinsons började sin första seglats i Göteborg och mönstrade av i Stockholm hösten 1920. I Göteborg finns en sten på Skeppsbroplan/Stenpiren med ett Martinsonscitat "Havet är stort, evigt och stort" (ur dikten Sjöman talar till Kapduvor). Så blir detta citat och skylten här på Strandvägskajen en bild av att hans första resa på sjön gick just mellan dessa två städer.

Det tog några år innan tanken på denna skylt blev verklighet. Men många gånger gäller det att vänta på rätt tid och rätt plats för en idé. Kontakten med Stockholms hamnar och i gott samarbete med kulturförvaltningen ledde fram till denna verkligen ideala plats.

Martin Bagge 50 år

Ordföranden i Svenska Visakademien, tonsättaren och trubaduren Martin Bagge fyllde 50 år i november 2008. Högtidsdagen firades med en fantastisk Visfest på Artisten i Göteborg där en rad kända artister medverkade. Vid samma tillfälle släpptes också en CD, "Längs ekots stigar", med kompositioner och arrangemang av Bagge från åren 1985 – 2008. För oss Martinsonvänner är denna fina CD särskilt intressant eftersom den innehåller flera tonsättningar av Harry Martinsons texter samt ett instrumentalt inslag kallat Isagel. Skivan (BRCD 9185) rekommenderas varmt.

Åke W

Stora delar av sällskapets styrelse i samband med 2008 års Majdagar: Paulina Helgeson, Monika Adamson-Lindqvist, Disa Lundgren, Johan Stenström, Johnny Karlsson, Lars Andersson, Lena Havland-Erlandsson, Ingrid Branje-Nielsen, Bengt Bejmar, Rune Liljenrud och Åke Widfeldt.

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Ingemar Lönnbom, Östra Strandgatan 7 A, 371 38 Karlskrona
e-post ingemar.lonnbom@galatea.nu
Redaktör för detta nummer: Ingemar Lönnbom.

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET
c/o Jämshögs folkhögskola, Kulltorpsvägen 2, 293 72 Jämshög
Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41
info@jamshog.org
bg 5662-5890
Hemsida: www.harrymartinson.org

Harry Martinson-sällskapet, styrelse och suppleanter 2008 - 2009

Styrelse:

Bengt Bejmar
Finkvägen 3, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 464 53
bengt.bejmar@oktv.se

Lena Havland-Erlandson
Odengatan 34, 113 51 STOCKHOLM
Tel. 08 612 15 73, Mobil 0708 12 15 73
lena.havland@spray.se

Paulina Helgeson
Rosengatan 1, 413 10 GÖTEBORG
Mobil 0703 14 40 13
paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson (skattmästare)
Pressareg. 29, 293 39 OLOFSTRÖM (b)
Holje Bok, Box 14, 293 21 OLOFSTRÖM (a)
Tel. 0454 915 42 (a), 402 89 (b)
Mobil 0705 62 76 39
holje.bok@home.se

Rune Liljenrud (sekreterare)
Allbogatan 18, 342 30 ALVESTA
Tel. 0472 715 25, Mobil 070 34 44 483
runeliljenrud@hotmail.com

Monika Lindqvist (webbredaktör)
Ekholmsstranden 44, 371 37 KARLSKRONA
Tel. 0455 810 48, Mobil 0709 98 10 48
monikaadamsonlindqvist@gmail.com

Agneta Pleijel
Bjurholmsplan 26, 116 63 STOCKHOLM
Tel. 08 641 76 34, Mobil 0708 75 68 14
agneta.pleijel@telia.com

Johan Stenström (vice ordförande)
Östervångsvägen 9, 224 60 LUND
Tel. 046 12 68 12
johan.stenstrom@litt.lu.se

Åke Widfeldt (ordförande)
Trestegsvägen 8, 514 31 TRANEMO
Tel. 0325 707 32, Mobil 0706 65 16 87
ake.widfeldt@telia.com

Styrelsesuppleanter:

Lars Andersson
Högbergssätter Kul 19, 686 96 Ö ÄMTERVIK
Mobil 070 602 39 37
kattamaja@yahoo.com

Ingrid Branje Nielsen
Thure Sällbergsg.17B, 331 32 VÄRNAMO
Tel 0370 138 45
jnjl04@student.vxu.se

Stefan Edman
Almvägen 10, 459 31 LJUNGSKILE
Tel. 0522 222 27; Mobil 0708-16 31 08
st.edman@telia.com

Mats Frimodig
Jämshögs Folkhögskola
Kulltorpsvägen 2, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 463 40, Fax 0454 492 41
mats.frimodig@folkbildning.net

Johan Lundberg
Lillhersbyv. 26 B, 191 45 SOLLENTUNA
Tel. 08 35 85 96, johan.lundberg@axess.se

Disa Lundgren
Nils Ehrnbergs väg 2,
291 46 KRISTIANSTAD
Tel. 044 12 00 54, Fax 044 10 96 80
lundgrens@minpost.nu

Ingemar Lönnbom (redaktör för Doris)
Östra Strandgatan 7 A,
371 38 KARLSKRONA
Tel. 0455 35 31 02 (a) Mobil 0708 31 03 92
ingemar.lonnbom@galatea.nu

Lotte Mjöberg
Tullgatan 12 22354 LUND
Mobil 070 30 40 857
ettollotte@hotmail.com

Stefan Sandelin
Ejdervägen 1/V, 222 33 LUND
Tel. 046 13 05 80, Mobil 070 54 92 415
stsa23@utb.lund.se